

ՀՐԱԺԵՇՏ ՀՈԳԵՏԱՆ

ԱՅՍ ԾԱՌԵՐԸ, ՏԷՐ...

Տո՛ւն դարաւոր, լուսանըւէր,
Ծառերդ այս հին՝ հայրերուն մեր
Ոգիններն են, պահակ կանգնած՝
Սեմիդ վերայ աղօթամա՛ծ ...:

Սաղարթներով մշտագարուն,
Հրակող զլպիր՝ հին փառքերուն,
Հակած անոնք նըսեհին մեր,
Մի՛շտ զողացին անոր ի սէր՝

Տո՛ւն դարատուն, տո՛ւն լուսասեմ,
Դպիրներէդ մէկն ալ ե՛ս եմ,
Որ մայրական շուքիդ ներքեւ
Աղօթեցի մերթ հեւ ի հեւ,

Մե՛րթ ալ խաղաղ, պոյծառ հոգւով՝
Այս ծառերուն տակ մշտագով,
Ուր օր մ'եղանք մենք ժամադիր,
Դուն՝ սուրբ տաճա՛ր, ես՝ քե՛զ զըպի՛ր ...:

Տո՛ւն դարատուն, քու հոգեւտան
Լոյսի օրիւն ահա՛ անցան:
Նոր կեանքի մ'արդ վառ հորիզոն
Կ'արփաթեւէ դէմս՝ բարձրայտն,

Եւ զիս կանխէ նոր կոչունքի,
Որուն խորհուրդն զեռ ոչ օրի,
Իբրեւ գաղտնիք՝ Մեծ Անբաւին
Գիտնալ տրուած չէ՛ բնաւին:

Տո՛ւն դարատուն, տո՛ւն հոգեւտուն,
Ահա՛ շրթներս քու դռներուն,
Ու սիրտըս ալ՝ սեմիդ կըպած՝
Հաղորդուողի զող մ'երկեւզած

Ձիս կը տանի հին օրերուն:
Բաժանումի քայլերս նըկուն
Տեառնագրէր իբրեւ նախուած՝
Բայց յարուցեալ նաե՛ւ Աստուած ...:

ՀԱՄԱՅՆԱԿ ԳՐԱՆԵԱՆ

(Զամ-Քաղ, 1909)

Անոնց՝ որոնք տարիներով ինձի հետ
աղօթեցին Զամ-Քաղի աղօթանունէ
ծառերուն տակ:

Այս ծառերը՝ Տէ՛ր, հինաւուրց,
Որոնց շուքին տակ, խուրձ առ խուրձ,
Ումէն առտու ես կը հիւսնմ
Կապոյտ երկնից կանգնած ի սեմ,

Աղօթքներուս հիւսքն հերարծակ,
Աղօթքներ են. անհո՛ւն բաղձանք,
Հին դարերէն մեզի հասած
Շարականներ, սրբաքերթուած:

Այս ծառերը, յոր սաղարթով
Օրհներգներ են, մի՛շտ հոգեթով,
Որ ամէն օր երկրների դէմ,
Հագած կարծես մուլթ, տեւ սրբեմ,

Ենորհայւոյն քաղցր ի ծայն
Կարդան «Աշխարհ ամենայն»,
Կամ «Աստուան Մեծ Լոյսին»
Ցաղեն սիրոյ սուրբ մեղեդին:

Այս ծառերը, հին «Զարթիթ»ին
Քրնարներն են մեր երգիքին,
Որոնց ես միշտ եւ ի պատիւ
Հաւատքիս կը վառեմ անթիւ

Կերոնները, ծօ՛ն արգադիր,
Քորաններուն իբրեւ զըպիր,
Կամ քահանայ մը նորընծայ,
Հոգիս տալով անոնց ընծայ:

Այս ծառերը, մեղրածորան
Բաժակներ են արքեպիսկոսան,
Աստեղաթեւ խոկումներու,
Երկրէն վեր՝ երկինքն հեռո՛ւ,

Որոնց շուքին մենք ծնրադիր՝
Բանանք լոյսի մատնան անգիր
Քորհուրդներուդ, եւ էջ առ էջ
Պարպենք զանոնք մեր հոգւոյն մէջ:

Այս ծառերը, եթերայած
Հոգիներուն, Քեզմով սրբուած,
Հառաչներն են իմ պապերուս,
Որ անցեալէն հին, մուլթ ու լուս

Մարմին առած՝ երկինքն ի վեր
Բացած իրենց թուփ ու թւեր,
Նարեկացւոյն կողկողագին
Կաղերսեն Քեզ «Բանն Առաջին»:

Այս ծառերը, բազկատարած՝
վասըն մեր, ծեր, այլոց բազմաց,
Իրկնադէմի «Հայր գրեթած»ին
վանկերն են, ուր կը յածին

Անմահ ոգիքն հարանց մերոց,
Որ թուփերուն տակ բազմահոծ,
Դարե՛ր երկար եւ շարունակ
Իրենց ծայնին՝ քաղցրակոհակ

Արծազանգը հնչեցուցին,
Աստղերուն տակ այս երկնքին
Արեւաշող, գալիլիական,
Իրբեւ սիրոյ նոր տաղարան:

Այս ծառերը սօսանւէր
Ոգիններն են հայրերուն մեր,
Անտառներուն Սօսնաց մեր հին
Սօսափինի մութ խորհուրդին,

Ուրկէ հայրերն մեր քրմապետ,
Կը կորզէին գաղտնիքին հետ
Մայր-Բընութեան, Եւ հրաշագան
Մեծ գաղտնիքը Քու գոյութեան,

Ձոր դարեր հին, ամբարիշտ,
Ձրսին մեզի ճիշտ ու ճիշտ՝
Թէ ի՞նչ էիր. անհուն խորհո՞ւրդ՝
Կամ առեղծուած մը, անյազուրդ

Մեր մտքերուն ու մտածման
Առջեւ կանգնած՝ փա՛կ մեծ խորան,
Որուն օր մը, պիտ' տայիր մեզ
Բանալ ծածկոյթն ու տեսնել Քեզ
Ծառերուն տակ այս Դպրատան,
Աղօթական՝ լո՛ւռ վանական:

.....

Այս ծառերը քրմական
Երգ ըլլան թէ շարական,
Քեզմով առ Քեզ կարկառած
Բազուկներ են, ո՞վ Ստուում,

Ամէն առտու, լուսաբացին,
Ու իրկուն ալ, երբ կը յածին
Ստուերները մութ գիշերուան
Անոնց թառին, թուփին վըրան:

ՀԱՄԱՅՆԱԿ ԳՐԱՆՆԱԼ

(Երևան, 1909, Ապրիլ 25,
Փառանգաւորացի պատւէզին մէջ)

ԲԱՆՆՍՍԻՐԱԿԱՆ

ԺԳ. ԴԱՐՈՒ ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՌԱԳԻՐ ՄԸ

PUBLIC LIBRARY, DETROIT, MICHIGAN
(U. S. A.)

•

Դիտրոյիտ, Միչիգէնի ԱՄՆ Public Library, Rare Books բաժնին մէջ կը պահուի միակ հայերէն ձեռագիր մը ԺԳ. դարուն գրուած, որ կը բովանդակէ Ջորա Աւետարանները: Ձեռագիրս տեսնուած է Դիտրոյի Սիրարփի Տ. Ներսէսեանի կողմէ, որ անգլերէն լեզուով բացատրագիր-նկարագրական մը պատրաստած է Մատենադարանի ձեռագիրներու դասաւորման համար:

Ա) ՆԿԱՐԱԳՐԱԿԱՆ. —

Բովանդակութիւն՝ Ջորա Աւետարաններ: Նիւթ՝ թուղթ: Ջոյգ պահպանակ՝ մաշաղաթեայ: Մեծութիւն՝ 30 × 22, 5 × 8,5 սմ. (26 × 18 սմ. առանց լուսանցքները չափելու): Թուական՝ ՈՀԻ 672 Հայոց + 551 = 1223 ՅԲ. Դրիշ՝ Գրիգոր Երէց, որ ունի «Երեւակին» և որդի մը Մարտիրոս: Սացոյ՝ Մարտիրոս քահանայ: Վերջին սացոյ՝ Ամիրշահ: Վայր՝ Միծրոյ Մարգ Գաւառ, «որ կոչի Առոյծ Մարգ»: Նորոգութիւն ձեռագրիս՝ Թովհանէս Եպիսկոպոսի ձեռամբ ՌԻԹ 1029 + 551 = 1580 թաւին: Խեբք՝ 265: Երկրիւն քսանական տողնոց: Քրուքիւն՝ երկաթագիր գորշ մեղանով: Կողմ՝ տախտակեայ կաշեպատ: Առաջին կողքը խաչազարդ է, որուն մետաղեայ շրջանակին վարի աջ անկիւնին վրայ փորագրուած է «Սր. աւետարանս յիշատակ Մուրատին և իւր քուրն . . . , որ հանգստի տէր . . . , ու վրայի արծաթն . . . , տուի՛ն Նորոգել ի թվ Ռեւե» 1045 + 551 = 1596 ՅԲ. Այս նոյն Մուրատը յիշատակուած է 205րդ թերթի յիշատակարանին մէջ:

Բ) ԵԱՆՈՅՈՒԹԻՒՆՔ. —

1. Ջորա հատ յիշատակարանք: 2. Ձեռագիրս է լուսանցադարձ: 3. Կանաչաւորաբար աւետարանական հատուածներ: 4. Համար լուսանցքներուն մէջ Նշանակուած են անոնց ընթերցումին յատուկ առիւթը: